

UDK: 005.311.11:364.68

DOI: 10.5379/urbani-izziv-2018-29-02-001

Prejeto: 11. 6. 2018

Sprejeto: 11. 9. 2018

Urška SMRKE
Matej BLENKUŠ
Gregor SOČAN

Vprašalniki zadovoljstva z bivalnim okoljem: sistematični pregled

Zadovoljstvo z bivalnim okoljem je bila v zadnjih desetletjih temeljito raziskovana tema, saj lahko ponudi pomemben vpogled v kakovost bivalnega okolja. Vendar na tem področju še vedno ostaja veliko neodgovorjenih vprašanj in neskladnosti med izsledki raziskav. Ker na razumevanje katerega koli področja znanstvenega raziskovanja pomembno vpliva kakovost metodologije in uporabljenih merskih instrumentov, je namen tega članka pregled trenutnega stanja razvoja in psihometričnih značilnosti najpogostejše uporabljenih metod merjenja zadovoljstva z bivalnim okoljem, in sicer samoocenjevalnih vprašalnikov, ki izhajajo iz pristopa merjenja splošnega zadovoljstva z bivalnim okoljem na podlagi ocenjevanja zadovoljstva s

posameznimi vidiki bivalnega okolja. Iz pregleda študij je razvidno splošno pomanjkanje ustrezno razvitih vprašalnikov s preverjeno veljavnostjo, pomanjkljivo poročanje o izvoru, razvoju in psihometričnih značilnostih uporabljenih vprašalnikov ter pogosto pomanjkljivo vlaganje v razvoj in preverjanje veljavnosti vprašalnikov. Ta opažanja so pomembna predvsem za ocenjevanje kakovosti študij in implikacij glede zadovoljstva z bivalnim okoljem, ki izhajajo iz teh študij, poleg tega so to točke, v zvezi s katerimi bi bilo mogoče raziskovalno prakso izboljšati.

Ključne besede: zadovoljstvo z bivalnim okoljem, razvoj vprašalnikov, psihometrična evalvacija, pregled

1 Uvod

Raziskovanje zadovoljstva z bivalnim okoljem se že desetletja izvaja na področjih, kot so arhitekturno in urbanistično načrtovanje, geografija, sociologija in psihologija (Lu, 1999), v zadnjem času pa se raziskovalci za to področje znova bolj zanimajo, kar je prineslo nov razvoj in nove vpogleds vanj (Dekker idr., 2011; Aigbavboa in Thwala, 2016; Wang in Wang, 2016). Prepoznano je kot pomemben vidik zadovoljstva z življenjem, blagostanja in splošne kakovosti življenja (Lu, 1999; Wang in Wang, 2016) in učinkuje na način odzivanja posameznikov na lastno okolje, saj ponazarja subjektivno oceno bivalnega okolja (Lu, 1999). V širšem smislu je raziskovanje zadovoljstva z bivalnim okoljem pomembno, ker številne stanovanjske politike v več delih sveta kot enega svojih glavnih ciljev vključujejo izboljšanje zadovoljstva stanovalcev z lastnim bivalnim okoljem (Wang in Wang, 2016). Da bi te cilje dosegli, je potrebno razumevanje dejavnikov zadovoljstva z bivalnim okoljem (Aigbavboa in Thwala, 2016), za ocenjevanje doseganja teh ciljev pa je pomembno razumeti, ali so stanovalci zadovoljni s svojim bivalnim okoljem (Wang in Wang, 2016).

Za resnično razumevanje zadovoljstva z bivalnim okoljem, njegovih dejavnikov in implikacij mora to biti najprej ustrezno merjeno (Gifford, 2014). V zgodovini raziskovanja zadovoljstva z bivalnim okoljem se je to merjenje najpogosteje izvajalo z uporabo samoocenjevalnih vprašalnikov, ki sledijo enemu od dveh glavnih pristopov (glej Pinquart in Burmedi, 2003): merjenje zadovoljstva z bivalnim okoljem na podlagi enega ali več splošnih vprašanj o zadovoljstvu s celotnim bivalnim okoljem ali z njegovimi specifičnimi ravnmi (Lu, 1999; Li in Song, 2009; Dekker idr., 2011) ali ocenjevanje s spraševanjem respondentov o ravni zadovoljstva s specifičnimi vidiki ali komponentami bivalnega okolja (Wang in Wang, 2016), ki ga običajno povzamemo z indeksom zadovoljstva z bivalnim okoljem.

Čprav se raziskovanje zadovoljstva z bivalnim okoljem že dolgo izvaja, nam ni znan še noben objavljen sistematični pregled vprašalnikov, uporabljenih v študijah zadovoljstva z bivalnim okoljem. V tem kvalitativnem preglednem članku se bomo osredotočili na pregled psihometrične kakovosti vprašalnikov, namenjenih ocenjevanju zadovoljstva z bivalnim okoljem, natančneje, na psihometrično evalvacijo vprašalnikov, ki sledijo pristopu merjenja zadovoljstva z naborom vidikov bivalnega okolja.

1.1 Pregled literature

Zadovoljstvo z bivalnim okoljem je večdimenzionalni koncept, ki je že bil opredeljen v številnih teorijah in teoretičnih okvi-

rih (npr. Amérigo in Aragonés, 1997; Parkes idr., 2002; Shin, 2016). Najpogosteje je opredeljen kot zaznavanje, kako bivalno okolje dejansko zadovolji posameznikove bivalne težnje (Lu, 1999), in tako pomeni posameznikove kognitivne odzive na bivalno okolje (Wang in Wang, 2016).

Zadovoljstvo z bivalnim okoljem lahko razdelimo v zadovoljstvo z bivališčem, zadovoljstvo s sosesko in splošno zadovoljstvo z območjem bivanja ali s skupnostjo (Pinquart in Burmedi, 2003), ki se običajno štejejo za ločene vidike zadovoljstva z bivalnim okoljem (Dekker idr., 2011), iz česar sledi, da so običajno ocenjevani in analizirani ločeno (Aigbavboa in Thwala, 2016). Kot sta izpostavili Buyseva in Millerjeva (2012), je večina raziskovanja na področju zadovoljstva z bivalnim okoljem osredotočena na le enega od teh treh ravni bivalnega okolja. Zadovoljstvo na ravni soseske je predmet najštevilnejšega dela raziskav, precej manj znanega pa je o zadovoljstvu na ravni bivališča (Aigbavboa in Thwala, 2016). Študij, ki bi hkrati ocenjevale več kot eno od teh ravni, je malo, kljub vse večjemu prepoznavanju medsebojne povezanosti teh ravni zadovoljstva z bivalnim okoljem in prekrivanju njihovih napovednikov (Parkes idr., 2002). Med ocenjevanjem zadovoljstva z bivalnim okoljem posameznik implicitno ocenjuje trenutne bivalne razmere glede na več kot eno raven (Galster in Hesser, 1981; Adriaanse, 2007), natančneje, medsebojna povezanost je očitna v ocenjevanju lastnih bivalnih razmer, ki z veliko verjetnostjo vključuje tudi njeno bližnjo okolico in celo odnose s sosedi (Lu, 1999; Aigbavboa in Thwala, 2016).

O konceptualizaciji, merjenju in dejavnikih zadovoljstva z bivalnim okoljem že obstaja obsežen nabor literature (npr. Lu, 1999; Dekker idr., 2011; Wang in Wang, 2016). Poseben interes je namenjen vprašanju, kateri vidiki bivalnega okolja napovedujejo (splošno) zadovoljstvo z bivalnim okoljem stanovalcev (Parkes idr., 2002). Dosedanje študije so razkrile nekaj pomembnih dejavnikov, in sicer stanovanjske razmere ter značilnosti soseske in gospodinjstva (npr. bližina sosesk in priložnosti za zaposlitev in rekreacijo, splošna podoba soseske, socioekonomska sestava stanovalcev, razpoložljivost storitev itd.; Wang in Wang, 2016). To temo je težko obravnavati, saj se študije zadovoljstva z bivalnim okoljem med seboj močno razlikujejo v številnih vidikih, npr. v značilnostih vzorca (od nacionalnih raziskav do raziskav posameznih sosesk) in v obsegu vključenih spremenljivk (Parkes idr., 2002). Pogosto tudi prikazujejo nasprotujoče si ugotovitve glede napovednikov zadovoljstva z bivalnim okoljem, npr. v nekaterih študijah so se strah pred kriminalom ali občutki varnosti izkazali kot pomembni napovedniki zadovoljstva s sosesko, v drugih študijah pa se je ugotovilo, da sta to manj pomembna napovednika v primerjavi z okoljskimi spremenljivkami, kot sta sončna svetloba in hrup (Parkes idr., 2002), podobno stanje je tudi

glede prenaseljenosti ali gostote prebivalstva v soseski (Wang in Wang, 2016).

V empiričnih ugotovitvah o zadovoljstvu z bivalnim okoljem je veliko neskladij in kot je izpostavil Lu (1999), je vsaj del teh neskladij mogoče pripisati pogosto različnim opredelitvam ključnih spremenljivk zadovoljstva z bivalnim okoljem med študijami, kar skupaj z razlikami v specifikacijah modelov in tipu zbranih podatkov preprečuje neposredno primerjanje rezultatov študij. Torej, »način merjenja zadovoljstva z bivalnim okoljem v empiričnih analizah je pomemben, saj neposredno učinkuje na ugotovitve študij« (Lu, 1999: 270).

Dva glavna pristopa merjenja zadovoljstva z bivalnim okoljem sta ocenjevanje splošnega zadovoljstva in ocenjevanje zadovoljstva z različnimi vidiki bivalnega okolja (Lu, 1999; Dekker idr., 2011; Wang in Wang, 2016). Za večino študij zadovoljstva z bivalnim okoljem se uporablja pristop posameznih kazalnikov (115 študij proti 47 študijam, v katerih se je uporabil pristop aditivnih lestvic, kot izhaja iz metaanalize Pinquarta in Burmedija, 2003), vendar merjenje zadovoljstva z bivalnim okoljem morda ni tako preprosto, kot je spraševanje stanovalcev, ali jim je njihovo stanovanje ali soseska všeč. Znano je, da se lahko zadovoljstvo stanovalca spreminja glede na številne dejavnike, na primer glede na standard primerjave, na podlagi katerega posamezniki odgovarjajo na vprašanja o zadovoljstvu z bivalnim okoljem, in med posameznimi vidiki okolja (npr. glede na lastnosti tega in način, kako stanovalec te lastnosti uporablja; Gifford, 2014; glej tudi Jansen, 2013, 2014, za razpravo o tem, zakaj se zadovoljstvo z bivalnim okoljem običajno izkaže za razmeroma visoko na podlagi številnih dejavnikov). Zato je malo verjetno, da bi lahko bilo le eno posamezno vprašanje o zadovoljstvu z bivalnim okoljem točna mera mnenj posameznikov o njihovem okolju (Parkes idr., 2002).

Drugi pristop, pristop merjenja odzivov na več postavk o raznih vidikih okolja, najpogosteje sledi pripravi seznama vidikov bivalnega okolja, ki so potencialno želeni ali se štejejo kot pomembni za stanovalce in zadovoljstvo z bivalnim okoljem, in spraševanju stanovalcev o zadovoljstvu z njimi ali o (ne)strinjanju s trditvami, ki izražajo stališča do teh vidikov, običajno na lestvici Likertovega tipa. Te ocene so sešete v aditivni indeks, ki pomeni skupno mero zadovoljstva z bivalnim okoljem (Lu, 1999; Adriaanse, 2007). Nekatere od glavnih potencialnih pasti v tem tipu merjenja vključujejo arbitrarnost, s katero so aditivne mere pogosto konstruirane, in to, da posamezniki posameznim vidikom svojega bivalnega okolja verjetno pripisujejo različne stopnje pomembnosti za svoje zadovoljstvo, kar je zelo težko dobro razumeti in kar zelo otežuje oblikovanje zanesljivih merskih instrumentov (Lu, 1999). Prav zato nekateri raziskovalci pozivajo proti uporabi tega tipa meritev in trdijo, da je splošna mera boljša izbira, saj

se tem težavam v celoti izogne (npr. Lu, 1999). Čeprav je ta nasvet lahko utemeljen, se je treba zavedati, da bi mnenja stanovalcev o specifičnih vidikih njihovega okolja lahko ponudila pomembne vpogled, npr. lahko razkrijejo, katere značilnosti sosesk imajo pozitivne ali negativne in večje ali manjše učinke na splošno zadovoljstvo z bivalnim okoljem (Adriaanse, 2007). Zato je velika omejitev študije, če je zadovoljstvo z bivalnim okoljem ocenjeno le s splošnim vprašanjem brez hkratnega osredotočanja na posamezne vidike bivalnega okolja (Buys in Miller, 2012), vse to seveda pod predpostavko, da raziskovanje ne temelji le na seznamih fizičnih in socialnih značilnosti, ki jih arbitrarno določi raziskovalec. To pogosto velja, saj primanjkuje meril za izbiro vidikov, ki naj bodo vključeni. Le manjšina študij namreč raziskuje odnos med zadovoljstvom s posameznimi vidiki in celotno, splošno oceno zadovoljstva z bivalnim okoljem (Adriaanse, 2007).

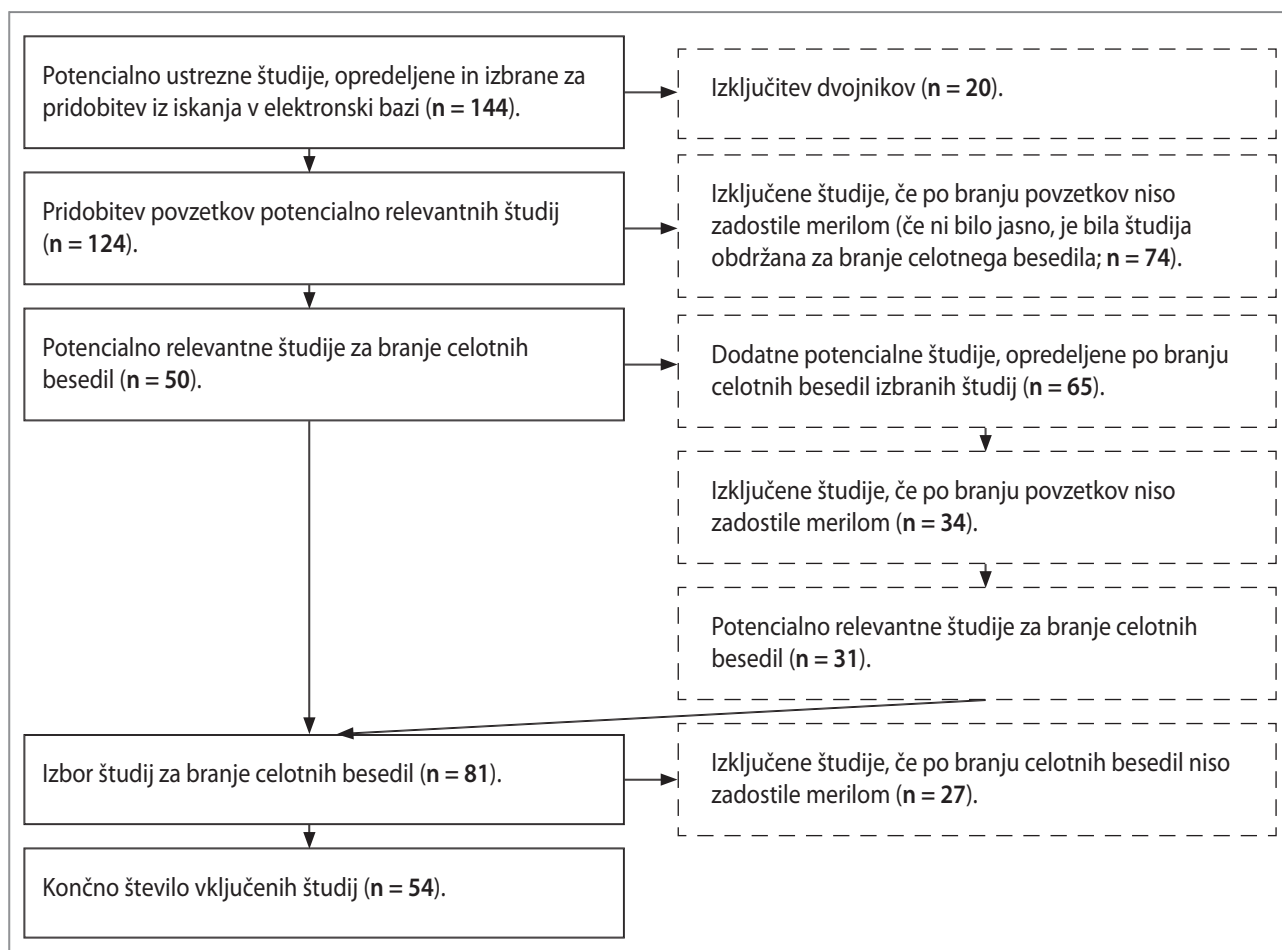
Ko se osredotočimo na protislovne ugotovitve v raziskovanju zadovoljstva z bivalnim okoljem in številna vprašanja, ki ostajajo odprta na področju ocenjevanja, se zastavi temeljno vprašanje primernosti in kakovosti merskih instrumentov, uporabljenih v raziskovanju zadovoljstva z bivalnim okoljem. Pomembnost tega vprašanja se kaže pri Furru in Bacharachu (2013: 2): »Če nekaj ni merjeno ali ni merjeno dobro, potem tega ni mogoče proučevati z znanstveno veljavnostjo. Če želite raziskovalne ugotovitve interpretirati smiselno in natančno, morate kritično proučiti podatke, ki ste jih zbrali v raziskavi.«

1.2 Raziskovalna vprašanja

Glavni cilj tega pregleda je ovrednotiti razvoj in psihometrične značilnosti vprašalnikov zadovoljstva z bivalnim okoljem, ki sledijo pristopu merjenja zadovoljstva na podlagi ocenjevanja mnenj o specifičnih vidikih bivalnega okolja in so osredotočena na zadovoljstvo z bivalnim okoljem na področju zadovoljstva z bivališčem oziroma s sosesko, ki ponazarjata najbolj osebno in neposredno domače okolje (Pinquart in Burmedi, 2003). Osredotočamo se na raziskovanje trenutnega stanja vprašalnikov, uporabljenih na področju zadovoljstva z bivalnim okoljem, in raziskovanje možnosti za izboljšanje obstoječih praks, ne pa na podajanje podrobne razprave o doseganju psihometričnih standardov za vsakega izmed vprašalnikov v zelo raznovrstni skupini teh.

Oblikovali smo dve specifični raziskovalni vprašanji:

1. Kateri vprašalniki se uporabljajo v raziskavah zadovoljstva z bivalnim okoljem? Ali raziskovalci uporabljajo že obstoječe lestvice, jih prirejajo na podlagi kakšne druge študije ali vprašalnika ali jih razvijajo za potrebe trenutne raziskave?
2. Kateri postopki so bili uporabljeni za ocenjevanje psihometričnih lastnosti (posplošljivost, notranja struktura in zunanja veljavnost) uporabljenih vprašalnikov?

Slika 1: Diagram poteka izbiranja študij za vključitev v pregled

2 Metoda

Glede na raziskovalna vprašanja smo oblikovali merila za vključitev in izključitev študij, namenjenih za pregled. Za vključitev študije so morala biti izpolnjena naslednja merila:

- empirična, kvantitativna študija, ki se osredotoča na zadovoljstvo z bivalnim okoljem, z bivališčem in/ali s sosesko (brez zadovoljstva s skupnostjo);
- poglobljena osredotočenost na vsaj eno od naslednjih ravni bivalnega okolja: bivalna enota, stavba oz. stanovanjski kompleks ali soseska (brez mest in širše regije);
- osredotočenost na stanovanjske stavbe na ravni bivališč in stavb (brez študij, ki so se izrecno osredotočale na enodružinske hiše, in študentskih domov, domov za starejše itd.);
- ocenjevanje na podlagi samoocenjevalnih vprašalnikov;
- ocenjevanje zadovoljstva z bivalnim okoljem na podlagi več vidikov bivalnega okolja (brez študij z le splošnimi vprašanji o zadovoljstvu z bivalnim okoljem);
- odrasla populacija, brez psihiatričnih pacientov in študentov.

Iskanje potencialnih študij za vključitev v pregled je potekalo v okviru Digitalne knjižnice Univerze v Ljubljani od 28. avgusta do 8. septembra 2017. Discipline, izbrane za iskanje, so bile arhitektura, psihologija in okoljske vede, kar je vodilo do iskanja v naslednjih podatkovnih zbirkah ali ponudnikih vsebin: PsychINFO, J-STAGE, Scopus, Complementary Index, Academic Search Complete, Science Citation Index, Social Sciences Citation Index, Supplemental Index, MEDLINE, GreenFILE, ScienceDirect, JSTOR Journals, ERIC in PsychARTICLES. Iskanje je bilo omejeno na naslednje tipe virov: akademske revije, disertacije/teze, konferenčna gradiva, e-knjige in pregledi, brez omejitve datuma objave. Iskalne ključne besede so vključevale zadovoljstvo z bivalnim okoljem (ang. *residential satisfaction*), zadovoljstvo s stanovanjsko situacijo (ang. *housing satisfaction*), zadovoljstvo z bivališčem (ang. *dwelling satisfaction*) in *zadovoljstvo s sosesko* (ang. *neighbourhood satisfaction*) ter so bile vključene samostojno in v kombinaciji z izrazi *lestvica* (ang. *scale*), *merjenje* (ang. *measurement*) in *vprašalnik* (ang. *questionnaire*), in to v Boolovem/Fraznem načinu iskanja. Dodatne študije so bile opredeljene na podlagi branja celotnih izbranih študij, kot je prikazano na diagramu poteka postopka izbire študij (slika 1).

V postopku izbiranja smo za vključitev v pregled izbrali 54 študij s 47 izvirnimi lestvicami zadovoljstva z bivalnim okoljem, ki so zadostile že predstavljenim merilom. Na podlagi kakovosti uporabljenega vprašalnika ali kakovosti študije nismo izključili nobene študije, saj je eden glavnih namenov tega pregleda predstaviti karseda celovit prikaz vprašalnikov, uporabljenih na izbranem področju raziskovanja.

Iz izbranih študij smo pridobili naslednje podatke:

- izvor uporabljenega vprašalnika (že obstoječi vprašalnik, vprašalnik, razvit za trenutno študijo, prilagojen na podlagi kakšnega drugega vprašalnika ali sistema, itd.);
- država, v kateri je bila študija izvedena;
- velikost vključenega vzorca udeležencev;
- število postavk ali vključenih vidikov;
- oblika postavk in tip lestvice;
- poročane psihometrične značilnosti vprašalnika in uporabljeni postopki (pregled notranje strukture vprašalnika, zanesljivost vprašalnika in njegovih podlestvic, postopki preverjanja veljavnosti).

3 Rezultati in razprava

V 54 študijah, vključenih v pregled (glej preglednico 1), je bilo uporabljenih 47 lestvic ali vprašalnikov zadovoljstva z bivalnim okoljem. Število pregledanih vprašalnikov ni enako kot število vključenih študij, saj je glavni namen tega pregleda oceniti vse razpoložljive študije in vključene vprašalnike, ki so zadostili izbranim merilom. To odločitev dodatno podpira dejstvo, da je proces preverjanja veljavnosti vprašalnika dolgotrajen (John in Soto, 2009) in se običajno o njem poroča v več kot eni študiji. Kot je navedeno v preglednici 1, kljub našim najboljšim prizadevanjem nekatere študije niso bile dostopne, zato seznam vključenih študij ni popoln, vendar sklepamo, da zadostuje za predstavitev splošnega stanja raziskovalne prakse na tem področju.

3.1 Vprašalniki v raziskovanju zadovoljstva z bivalnim okoljem

Na podlagi prvega raziskovalnega vprašanja smo pregledali, kateri vprašalniki so bili vključeni v izbrane študije. V večini študij ($n = 19$, glej preglednico 1) se ni poročalo o izvoru izbranega vprašalnika, kar pomeni, da ni bilo navedbe glede uporabljenega vprašalnika niti niso bile navedene informacije o razvoju vprašalnika. Druga največja kategorija študij ($n = 18$) je vsebovala vprašalnike, razvite posebej za pregledano študijo. V malo študijah so se uporabljale že obstoječe lestvice ($n = 8$) ali so se prilagodile iz kakšne druge študije, vprašalnika ali sistema ($n = 9$). Večina vprašalnikov je bila uporabljenih v le eni od pregledanih študij, razen v naslednjih petih primerih:

(1) lestvica habitabilnosti (ang. *Scale of habitability*) v študijah Phillipsa idr. (2005) in Fernández-Porterove idr. (2017), (2) vprašalnik v študijah Jansenove (2013, 2014), (3) vprašalnik v študijah Lesliejeve in Cerinove (2008) ter Leejeve idr. (2017), (4) vprašalnik v študijah Kellekcija in Berkozove (2006) ter Berkozove idr. (2009), pri čemer domnevamo, da je bil v obeh uporabljen isti vzorec podatkov, ter (5) vprašalnik v študijah Ibema in Aduwa (2013) ter Ibema in Amola (2013a, 2013b, 2014), pri čemer ni bilo navedbe glede uporabljenega vprašalnika v nobeni od študij, vendar glede na sporočene postavke vprašalnika in značilnosti vprašalnika domnevamo, da je bila v vseh štirih študijah uporabljena enaka lestvica ali njena nekoliko prirejena različica.

Prvo opažanje glede pregledanih študij se nanaša na pomanjkanje zadostnega poročanja o uporabljenih vprašalnikih. V 19 študijah ni bilo jasne informacije o izvoru vprašalnika, zato je bralcu teh študij na voljo zelo malo informacij o značilnostih vprašalnika in njegovega razvoja, ki so potrebne za informirane presoje o kakovosti uporabljenih vprašalnikov in metodologije študije ter splošne kakovosti sklepnih ugotovitev študije.

Naslednje zanimivo opažanje je, da so se v 18 od 54 študij avtorji odločiti razviti vprašalnik za zadevno študijo, z običajno zelo omejenim poročanjem o razlogih za takšno odločitev in o samem razvoju vprašalnika, kar podpira opažanje Adriaansejeve (2007), da raziskave zadovoljstva z bivalnim okoljem pogosto temeljijo na seznamih značilnosti bivalnega okolja, ki jih arbitrarno določi raziskovalec. Čeprav odločitev za razvoj novega vprašalnika za specifično študijo ni napačna, se pojavlja vprašanje o utemeljenosti takšne odločitve. Na splošno lahko razvoj psihometrično kakovostnega vprašalnika traja več let in zahteva veliko izvedenih študij, ki privedejo do vprašalnika znanih lastnosti, na podlagi katerega lahko med drugim presojamo kakovost študije. V zvezi z zadovoljstvom z bivalnim okoljem primanjkujejo psihometrično kakovostni vprašalniki, ob tem pa je verjetno, da če je *ad hoc* vprašalnik razvit za vsako študijo posebej, psihometrične značilnosti ne bodo dovolj temeljito preverjene, kar postavlja pod vprašaj sklepne ugotovitve tovrstnih študij.

V nadaljevanju smo pregledali vprašalnike glede na njihove osnovne značilnosti. Glede na vsebino postavk (ne na informacije, ki jih poročajo avtorji študij) je bila večina vprašalnikov osredotočenih na zadovoljstvo s sosesko ($n = 18$), nekoliko manj pa na vse tri ravni bivalnega okolja, vključene v ta pregled (bivalna enota, stavba in soseska; $n = 16$). Le malo vprašalnikov je bilo osredotočenih na ravni bivališča in soseske ($n = 8$), na ravni stavbe in soseske ($n = 3$), na ravni bivališča in stavbe ($n = 2$) in na ravni bivališča ($n = 1$), kar je v nasprotju s prejšnjimi študijami, v katerih so ugotovili, da se večina raziskav osredotoča na le eno raven bivalnega okolja (npr. Buys

Preglednica 1: Lastnosti vprašalnikov, vključenih v pregled

	Referenca študije	Ime vprašalnika	Izvor vprašalnika oz. lestvice	Država študije	(Skupni) N vzorca	Raven bivalnega okolja	Število postavk/vidikov ¹	Oblika postavk	Odgovorna lestvica
Številka vprašalnika			1 – že obstoječa lestvica; 2 – razvit za zadevno študijo; 3 – prilagojen iz kakšne druge študije, vprašalnika ali sistema 4 – ne poročajo			1 – bivalna enota ali stanovanje 2 – stavba 3 – soseska		0 – ne poročajo 1 – seznam vidikov 2 – v obliki trditev	
1	Ukoha in Beamish, 1996		2	Nigerija	1.089	1, 2, 3	35	1	5-st. Likertova
2	Liu, 1999		2	Hongkong	212	1, 2, 3	30	1	5-st.
3	Phillips idr., 2005 ²	Lestvica habitabilnosti (ang. <i>Scale of habitability</i>)	2	Hongkong	518	1, 2, 3	18	1	5-st.
	Fernández-Portero idr., 2017 ²		1 (Phillips idr., 2005; Siu & Wong, 2001 ⁰ ; Loo, 2000 ⁰)	Španija	316		20		5-st. Likertova
4	Potter in Cantarero, 2006		2	Nebraska, ZDA	100	1, 2, 3	15	2	5-st. Likertova
5	Mohit idr., 2010 ³		2	Malezija	102	1, 2, 3	45	1	5-st. Likertova
6	Mohit in Nazyddah, 2011 ³		2	Malezija	250	1, 2, 3	45	1	5-st. Likertova
7	Mohit in Azim, 2012		4	Maldivi	100	1, 2, 3	46	1	5-st. Likertova
8	Jansen, 2013 ⁴		1 (Profil kupcev bivališč, Boumeester idr., 2008 ⁰)	Nizozemska	1.032	1, 2, 3	8	1	1–100
	Jansen, 2014 ⁴		1 (Profil kupcev bivališč, Boumeester idr., 2008 ⁰)		1.047				
9	Ibem in Aduwo, 2013 ⁵		4	Nigerija	452	1, 2, 3	27	1	5-st. Likertova
	Ibem in Amole, 2013a ⁵		2		156				
	Ibem in Amole, 2014 ⁵		4		452				
	Ibem in Amole, 2013b ⁵		4		452		31		
10	Dinç idr., 2014		2	Turčija	80	1, 2, 3	45	1	5-st. Likertova
11	McGirr idr., 2015		4	Kanada	292	1, 2, 3	16	1	5-st. Likertova
12	Mohit in Adel Mahfoud, 2015		2	Malezija	216	1, 2, 3	54	1	5-st. Likertova
13	Mridha, 2015		2	Bangladeš	204	1, 2, 3	65	1	Likertova
14	Pekkonen in Haverinen-Shaughnessy, 2015		2	Finska	1.308	1, 2, 3	7	0	[–]
15	Zhang in Lu, 2016		4	Kitajska	184	1, 2, 3	20	1	5-st.
16	Schwirian in Schwirian, 1993		3 (Ahlbrandt, 1984 ⁰ ; Bohland in Herbert, 1983 ⁰)	Ohio, ZDA	254	1, 3	16	2	[–]
17	Adriaanse, 2007 ⁶	Lestvica zadovoljstva z bivalnim okoljem	3 (Raziskava potreb po bivališčih; brez reference)	Nizozemska	75.034	1, 3	16	2	5-st. Likertova
18	Adriaanse, 2007 ⁶	Lestvica zadovoljstva z bivalnim okoljem – okrajšana različica	3 (Raziskava potreb po bivališčih; brez reference)	Nizozemska	75.034	1, 3	8	2	5-st. Likertova
19	Li in Song, 2009		4	Kitajska	1.200	1, 3	21	1	5-st.
20	Rioux in Werner, 2011		2	Francija	103	1, 3	18	2	5-st.
21	Buys in Miller, 2012		4	Avstralija	636	1, 3	107	1	5-st. Likertova
22	Huang in Du, 2015		4	Kitajska	476	1, 3	12	1	5-st. + kategorični odgovori
23	Makinde, 2015		3 (Elementi ocenjevanja nizkocenovnih stanovanjskih nepremičnin v Ikorodu; brez reference)	Nigerija	122	1, 3	38	1	5-st. Likertova

Številka vprašalnika	Referenca študije	Ime vprašalnika	Izvor vprašalnika oz. lestvice	Država študije	(Skupni) N vzorca	Raven bivalnega okolja	Število postavk/vidikov ¹	Oblika postavk	Odgovorna lestvica
			1 – že obstoječa lestvica; 2 – razvit za zadevno študijo; 3 – prilagojen iz kakšne druge študije, vprašalnika ali sistema 4 – ne poročajo			1 – bivalna enota ali stanovanje 2 – stavba 3 – soseska		0 – ne poročajo 1 – seznam vidikov 2 – v obliki trditev	
24	Afacan in Demirkan, 2016		2	Turčija	240	1, 2	23	1	7-st. Likertova
25	Xue, Mak, in Ai, 2016		2	Hongkong	482	1, 2	15 (+ 3 na višji ravni)	1	5-st.
26	Fleury-Bahi idr., 2008		4	Francija	257	2, 3	18	1	4-st.
27	Muhammad idr., 2010		2	Malezija	638	2, 3	37	1	5-st. Likertova
28	Erdogan idr., 2007		3 (Bardo in Dokmeci, 1992 ⁹)	Turčija	264	2, 3	35	2	5-st.
29	Barmark, 2015		2	Švedska	1.131	1	5	2	5-st.
30	Bonaiuto idr., 1999	Zaznana kakovost bivalnega okolja (ang. <i>Perceived residential environmental quality – PREQ</i>)	1 (Bonnes idr., 1997 ⁹)	Italija	497	3	101	2	4-st.
31	Sirgy in Cornwell, 2002		4	Zahodna Virginia, ZDA	380	3	[ni navedeno]	0	7-st.
32	Bonaiuto idr., 2004	Lestvica zadovoljstva z bivalnim okoljem (ang. <i>Residential satisfaction scale</i>)	1 (Bonnes idr., 1991 ⁹ ; Bonnes idr., 1990 ⁹)	Italija	152	3	38	2	4-st.
33	Ge in Hokao, 2004 ⁷		4 (Hierarhični več-vidikovni indeksi sistem za zadovoljstvo z bivalnim okoljem; brez reference)	Japonska	1.882	3	44	1	5-st.
34	Ge in Hokao, 2006 ⁷		3 (Ge in Hokao, 2004)	Japonska	1.503	3	36 / 30 ⁸	0	5-st.
35	Xiaoyu idr., 2007 ⁷		3 (Ge in Hokao, 2004)	Kitajska	818	3	49	0	5-st.
36	Kearney, 2006		3 (rezultati intervjujev iz Kearney in Kaplan, 1997 ⁹)	Washington, ZDA	216	3	26	2	5-st. Likertova
37	Kellekci in Berkoz, 2006 ^{9,10}		2	Turčija	401	3	18	2	[–]
	Berkoz idr., 2009 ^{9,10}		1 (Kellekci in Berkoz, 2006)		401				
38	Hur in Morrow-Jones, 2008		4	Ohio, ZDA	2.060	3	15	2	7-st. Likertova
39	Leslie in Cerin, 2008 ¹¹		1 (brez reference)	Avstralija	2.194	3	17	1	5-st.
	Lee idr., 2017 ¹¹		3 (Leslie in Cerin, 2008)	ZDA	1.726				
40	Oshio in Urakawa, 2012		4	Japonska	8.139	3	3	2	5-st.
41	Salleh in Badarulzaman, 2012		4	Malezija	100	3	19	1	5-st. Likertova
42	Van Herzene in De Vries, 2012		4	Belgija	190	3	8	2	5-st.
43	McCrea idr., 2014		4	Avstralija	675	3	20	1	5-st. Likertova
44	Afacan, 2015		2	Turčija	200	3	28	1	5-st.
45	Hadavi in Kaplan, 2016		1 (Hadavi, 2015 ⁹)	Philadelphia, ZDA	434	3	17	1	5-st.
46	Yamada idr., 2016		4	Japonska	327	3	9	1	5-st.
47	Ibem idr., 2017		4	Nigerija	517	3	24	1	5-st. Likertova

Opombe. ⁹ Celotni članki avtorjem tega pregleda niso bili dostopni. ¹ Če je bil začetni izbor postavk zmanjšan za končno obliko vprašalnika in/ali za končno analizo, je navedeno število končnega izbora. ² Poročajo o istem vprašalniku, vendar se lastnosti vprašalnika razlikujejo. ^{3,5} Uporabljen vprašalnik je glede na poročane lastnosti najverjetneje enak, vendar ni navedena neposredna referenca. ^{4,9} Uporabljen je enak vprašalnik. ⁶ Tako lestvica kot njena okrajšana različica sta poročani v okviru iste študije. ⁷ Uporabljena je ista osnova vprašalnika, vendar se poročane lastnosti vprašalnikov razlikujejo. ⁸ 36 vidikov, vključenih v študiji v mestu Saga, in 30 v študiji v mestu Kitakyushu. ¹⁰ Glede na rezultate, poročane v članku, predpostavljamo, da je bil isti nabor podatkov uporabljen v obeh študijah. ¹¹ Uporabljen je enak vprašalnik, psihometrične analize pa se razlikujejo.

Preglednica 2: Postopki preverjanja notranje strukture, zanesljivosti in veljavnosti za pregledane vprašalnike

Številka vprašalnika	Referenca študije	Ime vprašalnika	Ocenjevanje notranje strukture	Dimenzije vprašalnika glede na analizo notranje strukture	Koeficient (-i) zanesljivosti		Postopki zunanje veljavnosti	
			0 – ne/ni poročano; 1 – da (tip uporabljene analize)	0 – ne/ni poročano	Za vključene dimenzije	Koeficient	Za celotno lestvico	0 – ne/ni poročano; 1 – da
1	Ukoha in Beamish, 1996		0	0	0	0	0	1
2	Liu, 1999		1 (AGK)	1. upravljanje in vzdrževanje stanovanjskega naselja, 2. osvetljenost in zračnost, 3. priročnost lokacije, 4. videz stavbe, 5. okolica, 6. gibanje v prostoru, 7. inštalacije požarne varnosti, 8. primernost lokacije, vključno z zasebnostjo, 9. uporabljeni gradbeni materiali	0	0	0	0
3	Phillips idr., 2005	Lestvica habitabilnosti	1 (AGK)	1. notranje okolje, 2. zunanje okolje, 3. vprašanja varnosti	1. $\alpha = 0,78$ 2. $\alpha = 0,76$ 3. $\alpha = 0,72$	Cronbachov koeficient α	0	1
	Fernández-Portero idr., 2017		1 (EFA)	1. notranja habitabilnost, 2. zunanja habitabilnost	0		$\alpha = 0,87$	
4	Potter in Cantarero, 2006		0	0	0	Cronbachov koeficient α	$\alpha = 0,89$	0
7	Mohit in Azim, 2012		0	0	0	0	0	1
9	Ibem in Aduwo, 2013			1. opremljenost soseske, 2. upravljanje stanovanjskega naselja, 3. velikost bivalnih enot, 4. tip in lokacija stanovanjske zgradbe v naselju, 5. stanovanjske storitve, 6. značilnosti stanovanjske enote, 7. socialno okolje	0		$\alpha = 0,89$	0
	Ibem in Amole, 2013a		1 (AGK)	1. lokacija stanovanjskega naselja, 2. upravljanje stanovanjskega naselja, 3. velikost stanovanjske zgradbe, 4. tip in lokacija stanovanjske zgradbe v naselju, 5. stanovanjske storitve, 6. značilnosti stanovanjske enote, 7. socialno okolje	1. $\alpha = 0,85$ 2. $\alpha = 0,80$ 3. $\alpha = 0,80$ 4. $\alpha = 0,71$ 5. $\alpha = 0,74$ 6. $\alpha = 0,71$ 7. $\alpha = 0,72$	Cronbachov koeficient α	0	1
	Ibem in Amole, 2013b			1. osvetljenost, zračnost in velikost bivalnih enot, 2. opremljenost soseske, 3. upravljanje stanovanjskega naselja, 4. varnost stanovanjske zgradbe, 5. stanovanjske storitve, 6. zasebnost in toplotno udobje	0	0	0	1
	Ibem in Amole, 2014		1 (EFA)	1. lokacija stanovanjskega naselja, 2. upravljanje stanovanjskega naselja, 3. velikost stanovanjske zgradbe, 4. tip in lokacija stanovanjske zgradbe v naselju, 5. stanovanjske storitve, 6. značilnosti bivalne enote, 7. socialno okolje	(za posamezne postavke, ne lestvice glede na EFA)	Cronbachov koeficient α	0	0
10	Dinç idr., 2014		1 (korelacije med podlestvicami)	1. razdalje, 2. značilnosti stanovanjskega kompleksa, 3. upravljanje, 4. funkcionalni vidiki stanovanja, 5. konstrukcijski vidiki stanovanja	1. $\alpha = 0,74$ 2. $\alpha = 0,85$ 3. $\alpha = 0,83$ 4. $\alpha = 0,88$ 5. $\alpha = 0,86$	Cronbachov koeficient α	0	1
12	Mohit in Adel Mahfoud, 2015		0	0	0	0	0	1
13	Mridha, 2015		1 (AGK)	1. upravljanje in vzdrževanje, 2. arhitekturne značilnosti, 3. soseska, 4. sosedi, 5. rekreacijski objekti, 6. značilnosti zunanjih površin	0	0	0	1
16	Schwirian in Schwirian, 1993		0	0	0	Cronbachov koeficient α	$\alpha = 0,77$	0
17	Adriaanse, 2007	Lestvica zadovoljstva z bivalnim okoljem	1 (AGK)	1. ugled soseske, 2. družbena klima, 3. zadovoljstvo z bivališčem	1. $\alpha = 0,82$ 2. $\alpha = 0,75$ 3. $\alpha = 0,68$	Cronbachov koeficient α	$\alpha = 0,86$	1

Številka vprašalnika	Referenca študije	Ime vprašalnika	Ocenjevanje notranje strukture	Dimenzije vprašalnika glede na analizo notranje strukture	Koeficient (-i) zanesljivosti			Postopki zunanje veljavnosti
			0 – ne/ni poročano; 1 – da (tip uporabljenih analiz)	0 – ne/ni poročano	Za vključene dimenzije	Koeficient	Za celotno lestvico	0 – ne/ni poročano; 1 – da
188	Adriaanse, 2007	Lestvica zadovoljstva z bivalnim okoljem – okrajšana različica	1 (AGK)	(1 neimenovan faktor)	0	0	0	1
20	Rioux in Werner, 2011		1 (AGK)	1. splošno zadovoljstvo s sosesko, 2. zadovoljstvo z dostopom do storitev v soseski, 3. zadovoljstvo z odnosi s sosedi, 4. zadovoljstvo z domom	1. $\alpha = 0,81$ 2. $\alpha = 0,79$ 3. $\alpha = 0,85$ 4. $\alpha = 0,86$	Cronbachov koeficient α	0	0
21	Buys in Miller, 2012		0	0	0	0	0	1
22	Huang in Du, 2015		1 (AGK)	1. lastnosti soseske, 2. javni objekti, 3. značilnosti bivališča	0	0	0	1
25	Xue idr., 2016		0	1. kakovost zraka in toplotno udobje, 2. udobje glede svetlobe, 3. akustično udobje	1. $\alpha = 0,77$ 2. $\alpha = 0,86$ 3. $\alpha = 0,71$	Cronbachov koeficient α	0	1
26	Fleury-Bahi idr., 2008		1 (AGK)	1. socialna podoba soseske, 2. storitve, 3. zelene površine, 4. socialni odnosi	1. $\alpha = 0,83$ 2. $\alpha = 0,65$ 3. $\alpha = 0,61$ 4. $\alpha = 0,60$	Cronbachov koeficient α	$\alpha = 0,79$	0
27	Muhammad idr., 2010		1 (AGK)	1. značilnosti bivališča, 2. javna infrastruktura, 3. značilnosti soseske, 4. storitve transporta in komunikacije, 5. storitve odstranjevanja trdnih odpadkov, 6. zaščita okolja, 7. javnozdravstvene storitve, 8. varnost	1. $\alpha = 0,92$ 2. $\alpha = 0,95$ 3. $\alpha = 0,94$ 4. $\alpha = 0,83$ 5. $\alpha = 0,84$ 6. $\alpha = 0,85$ 7. $\alpha = 0,85$ 8. $\alpha = 0,96$	(ime koeficienta ni poročano)	0	0
29	Barmark, 2015		1 (AGK)	1. zadovoljstvo s stanovanjskimi razmerami	1. $\alpha = 0,83$	Cronbachov koeficient α	0	0
30	Bonaiuto idr., 1999	Zaznana kakovost bivalnega okolja	1 (AGK)	1. arhitektonski in urbanistični prostor, 2. značilnosti družbenih odnosov, 3. natančnost in nenatančnost (glede storitev znotraj omrežja), 4. kontekstualne značilnosti	(Za dejavnike v sklopu nižje ravni, kot je prikazano v tabeli.)	Cronbachov koeficient α	0	0
31	Sirgy in Cornwell, 2002		0	0	0	0	0	1
32	Bonaiuto idr., 2004	Lestvica zadovoljstva z bivalnim okoljem	1 (AGK)	1. gostota gradnje/populacije in nehabitabilnosti, 2. socioprostorska negotovost, 3. funkcionalna nezadostnost/nerazpoložljivost	0	0	0	0
33	Ge in Hokao, 2004		1 (AGK)	1. priročnost (1.1 priročnost bivalnih objektov, 1.2 priročnost dostopa do dela in študija, 1.3 priročnost dostopa do bližnjih mest), 2. udobje (2.1 udobje glede naravnega bivanja, 2.2 okolje, 2.3 udobje krajine), 3. zdravje (3.1 zdravje – higieničnost, 3.2 zdravje – neonesnaženost), 4. varnost (4.1 stanovanjska varnost), 5. skupnost (5.1 stanovanjska skupnost)	0	0	0	1
34	Ge in Hokao, 2006		1 (AGK)	1. varnost, 2. zdravje, 3. udobje, 4. priročnost, 5. skupnost	0	0	0	0
36	Kearney, 2006		1 (AGK)	1. občutek skupnosti, 2. zadovoljstvo z deljenim zunanjim prostorom, 3. zadovoljstvo z bližnjo naravo, 4. pomisleki glede lokalne gostote (poselitve), 5. pomisleki glede regionalne gostote (poselitve)	1. $\alpha = 0,87$ 2. $\alpha = 0,76$ 3. $\alpha = 0,79$ 4. $\alpha = 0,93$ 5. $\alpha = 0,80$	Cronbachov koeficient α	0	0

Številka vprašalnika	Referenca študije	Ime vprašalnika	Ocenjevanje notranje strukture	Dimenzije vprašalnika glede na analizo notranje strukture	Koeфициent (-i) zanesljivosti			Postopki zunanje veljavnosti
			0 – ne/ni poročano; 1 – da (tip uporabljenih analiz)	0 – ne/ni poročano	Za vključene dimenzije	Koeфициent	Za celotno lestvico	0 – ne/ni poročano; 1 – da
37	Berkoz idr., 2009			1. zadovoljstvo z rekreacijskimi območji, 2. osrednje zadovoljstvo, 3. zadovoljstvo glede socialne in fizične strukture, 4. značilnosti namestitve, 5. zadovoljstvo s transportom in dostopnostjo, 6. zadovoljstvo z družbenimi objekti				
	Kellekci in Berkoz, 2006		1 (AGK) 1 (AGK)		0	0	0	0
38	Hur in Morrow-Jones, 2008		0	0	0	0	0	1
39	Lee idr., 2017		0	0	test-retest ICC za posamezne postavke na ločenem vzorcu (ICC > 0,70 za 16 od 17 postavk)	Cronbachov koeficient α	$\alpha = 0,86$	0
	Leslie in Cerin, 2008		1 (AGK)	1. varnost in pohodnost, 2. dostop do destinacij, 3. družbeno omrežje, 4. potovalno omrežje, 5. promet in hrup	0	0	0	0
	Oshio in Urakawa, 2012		0	0	0	0	0	1
40	Van Herze in De Vries, 2012		1 (AGK)	1. lastnosti soseske, 2. socialna kohezija	0	0	0	0
42	McCrea idr., 2014		0	0	0	0	0	1
44	Afacan, 2015		1 (FA)	1. fizični vidiki soseske, 2. interakcija z drugimi stanovalci soseske, 3. občutek pripadnosti in udobja glede soseske, 4. dimenzija vzdrževanja	0	Cronbachov koeficient α	$\alpha = 0,87$	0
45	Hadavi in Kaplan, 2016		1 (AGK)	1. količina storitvene ponudbe, 2. količina zelenih površin, 3. število javnih prostorov, 4. udobje soseske	1. $\alpha = 0,84$ 2. $\alpha = 0,77$ 3. $\alpha = 0,88$ 4. $\alpha = 0,76$	Cronbachov koeficient α	0	0
47	lbem idr., 2017		1 (EFA)	1. storitve in infrastruktura, 2. socioekonomske okolje, 3. varnost, 4. hrup in zasebnost	1. $\alpha = 0,90$ 2. $\alpha = 0,71$ 3. $\alpha = 0,71$ 4. $\alpha = 0,71$	Cronbachov koeficient α	0	0

Opombe. V tej tabeli so navedene informacije o notranji strukturi vprašalnikov, zanesljivosti in veljavnosti, poročanih v okviru pregledanih študij. Zato so študije, v okviru katerih niso poročali o nobenih od teh informacij, izključene iz tabele. ¹ Analiza notranje strukture vprašalnika: EFA = eksploratorna faktorska analiza, FA = faktorska analiza (pri čemer ni bilo poročano, ali je bila uporabljena EFA ali konfirmatorna faktorska analiza), AGK = analiza glavnih komponent.

in Miller, 2012), vendar skladno z opažanjem Aigbavboa in Thwale (2016), da je raven soseske najpogosteje raziskovana raven na področju zadovoljstva z bivalnim okoljem.

Pregledani vprašalniki so vključevali od 3 do 107 vidikov bivalnega okolja, s povprečjem 28,6 vidika. Ti vidiki so bili v dveh oblikah postavk, in sicer v obliki seznamov vidikov ($n = 29$) in v obliki trditev ($n = 14$), za štiri vprašalnike pa niso poročali o obliki postavk (postavk tudi niso navedli). Pri večini vprašalnikov so respondenti svoje mnenje podajali na petstopenjski lestvici Likertovega tipa ($n = 21$).

3.2 Uporabljeni postopki za ocenjevanje psihometričnih značilnosti vprašalnikov

V teoretičnem modelu razvoja lestvic, ki ga je predlagala Loevingerjeva (1957) in sta ga izpopolnila Clarkova in Watson (1995), so pomembni trije vidiki konstruktne veljavnosti: vsebinska in strukturna veljavnost, ki se skupaj nanašata na notranjo in zunanjo veljavnost lestvice, in zunanja veljavnost lestvice. Vsebinska veljavnost se osredotoča na kritično točko v razvoju katere koli lestvice, saj se nanaša na teoretično konceptualizacijo tega, kar želimo meriti, in na razvoj postavk, ki

bodo potencialno vključene v lestvico, vendar ta ni primarni cilj tega pregleda. Ker obstaja več konceptualizacij zadovoljstva z bivalnim okoljem z različnimi implikacijami za merjenje, v pregledanih študijah pa predstavljajo različne načine in ravni podrobnosti, ki jih vključujejo pri poročanju o razvoju postavk vprašalnika iz njihovih konceptualizacij, bi bil potreben obsežen, ločen pregled (ali več njih), da bi lahko v celoti ovrednotili ta proces. Zato smo se v drugem delu procesa pregledovanja osredotočili na strukturno veljavnost z zanesljivostjo in postopke, uporabljene za razumevanje strukture vprašalnikov, ter na izvedene postopke preverjanja zunanje veljavnosti (glej preglednico 2), saj so to temeljni koncepti, ki pomagajo oceniti kakovost mer (John in Soto, 2009).

3.2.1 Posplošljivost

Posplošljivost se nanaša na stopnjo, do katere lahko iz opazovanj sklepamo na druge postavke, vzorce, mere itd., kar je eno izmed temeljnih vprašanj empirične znanosti. Ocenjevanje posplošljivosti je potrebno za preverjanje veljavnosti vprašalnika, saj so mere, za katere lahko ponudimo dokaze o posplošljivosti, veliko bolj uporabne v primerjavi s tistimi, na podlagi katerih ne moremo posploševati (John in Soto, 2009). V tem pregledu večina vprašalnikov ($n = 30$) spada v zadnjo kategorijo, saj v nobeni od pregledanih študij zanje ni bilo poročano o postopkih za ocenjevanje zanesljivosti.

Pojem posplošljivosti vključuje tradicionalno proučevane koncepte tako zanesljivosti kot kriterijske veljavnosti, o katerih razpravljamo v nadaljevanju tega pregleda. Ocenjevanje zanesljivosti ima v psihometrični evalvaciji vprašalnika pomembno vlogo, saj se nanaša na skladnost merskega postopka, njeni indici pa kažejo na obseg, do katerega so rezultati, pridobljeni z merjenjem, ponovljivi. Značilnosti udeleženca, testna situacija, vprašalnik in eksperimentator lahko prispevajo k merskim napakam, analiza zanesljivosti vprašalnika pa lahko omogoči vpogled v količino te napake in ponudi namige za odločitve o tem, ali lahko to količino napake toleriramo glede na cilje raziskave. Glede na teorijo posplošljivosti (John in Soto, 2009) nas zanesljivost zanima zaradi želje, da bi posploševali z enega opazovanja na neko drugo kategorijo opazovanj ali na druge postavke (v sklopu vprašalnika), testne situacije (npr. zadovoljstvo s sosesko v dveh časovnih točkah) ali ocenjevalce (npr. pri ocenjevanju podobnosti ocen pomembnosti različnih vidikov okolja preko stanovalcev). Trdimo lahko, da bi bil vsaj eden od teh vidikov v interesu raziskovalcev in bralcev za vsak vprašalnik, vključen v ta pregled.

Glede na vrsto opazovanj, ki jih želimo posplošiti, so tipični trije tipi postopkov in raziskovalnih načrtov študij, in sicer postopki notranje skladnosti (postavke), retestni oziroma na-

črti s ponovljenimi meritvami (testne situacije) in načrti strinjanja med ocenjevalci (ocenjevalci; John in Soto, 2009). Med vprašalniki, za katere so bili uporabljeni postopki ocenjevanja zanesljivosti (17 vprašalnikov v 20 študijah), je bil najpogostejše poročan (le) Cronbachov koeficient alfa ($n = 78$), v okviru ene študije se je poročalo tudi o retestni zanesljivosti skupaj z vrednostjo Cronbachovega koeficienta alfa, v okviru druge študije pa se je sporočala le vrednost, ne pa tudi vrsta uporabljenega koeficienta. V splošnem so se raziskovalci ukvarjali s posplošljivostjo preko postavk, saj je Cronbachov koeficient alfa najbolj uporabljen koeficient notranje skladnosti (John in Soto, 2009; Bonnet in Wright, 2015; Cho in Kim, 2015). Za le en vprašalnik (Lee idr., 2017) so raziskovalci dodatno poročali o korelacijah med dosežki udeležencev v dveh časovnih točkah in s tem razširili obseg ocenjevanja zanesljivosti na testne situacije, kar lahko potencialno ponudi več dokazov o posplošljivosti sklepnih ugotovitev, oblikovanih na podlagi zadevne mere.

Ker je bil v pregledanih študijah Cronbachov koeficient alfa najpogostejše uporabljen postopek, je pomembno opozoriti, da ta ne bi smel biti samodejna izbira. Je namreč natančna mera zanesljivosti, ko so postavke testa približno esencialno tau-enakovredne, kar kaže med drugim na to, da merijo eno samo lastnost, in ko so napake merjenja/ocenjevanja postavk nekorelirane. Ker je predvsem esencialna tau-ekvivalentnost v praksi redka, je priporočljivo to predpostavko predhodno preveriti (Cortina, 1993; Cho in Kim, 2015), kar v pregledanih študijah ni bilo (dovolj) jasno. Na podlagi splošne prakse se je v okviru študij poročalo le o vzorčni vrednosti Cronbachovega koeficienta alfa, ki je bil v splošnem pri študijah, z nekaj izjemami, na sprejemljivi ravni, in sicer okoli 0,80 ali 0,90 (Nunnally in Bernstein, 1994; glej preglednico 2). Vendar to ni, kot predlagata Bonnet in Wright (2015), popolnoma ustrezen pristop, še posebej za majhne vzorce (npr. kot v Potter in Cantarero, 2006; Rioux in Werner, 2011; Dinç idr., 2014; Ibem in Amole, 2013a), saj »vzorčna vrednost Cronbachovega koeficienta alfa vsebuje napake vzorčenja neznanih smeri in neznane velikosti« (Bonnet in Wright, 2015: 4). Predlagajo poročanje tudi o intervalih zaupanja za populacijske vrednosti Cronbachovega koeficienta alfa, česar pa v pregledanih študijah ni.

3.2.2 Strukturna veljavnost

Glede pregledanih študij je zanimivo omeniti, da so nekateri avtorji (Schwirian in Schwirian, 1993; Potter in Cantarero, 2006; Xue idr., 2016; Lee idr., 2017) poročali o koeficientih notranje skladnosti, pri čemer niso poročali o poskusih ocenjevanja dimenzionalnosti vprašalnika. Ti so pomembni, saj Cronbachov koeficient alfa ne omogoča zaključkov o dimenzionalnosti vprašalnika (John in Soto, 2009), čeprav se

morda zdi, da je to mogoče. Če test kaže sprejemljivo raven Cronbachovega koeficienta alfa, potem je napaka, povezana z uporabo različnih postavk, relativno majhna. Vendar je vse, kar lahko sklepamo iz te informacije, to, da test nekaj meri skladno, vendar še vedno ni znano, kaj natančno meri, zato je za oblikovanje pomena vprašalnika nujna nekakšna oblika preverjanja konstruktne veljavnosti (Cortina, 1993), ki vključuje tudi preverjanje notranje strukture testa (Furr in Bacharach, 2013).

Notranja struktura testa je primer strukturne veljavnosti, ki zahteva dokaze o skladnosti strukture postavk s predpostavljeno notranjo strukturo (John in Soto, 2009). Nanaša se na dimenzionalnost vprašalnika, tj. ali je vprašalnik namenjen merjenju enega ali več fizičnih ali psiholoških lastnosti predmeta oziroma osebe (Furr in Bacharach, 2013). Razumevanje tipa vprašalnika, ki je v razvoju ali v uporabi, glede na njegovo dimenzionalnost, je izjemno pomembno, saj imajo različni tipi testov različne značilnosti, ki imajo pomembne implikacije za točkovanje, ocenjevanje in uporabo glede na zaključke, ki jih ponujajo. Za ocenjevanje notranje strukture vprašalnika so na voljo številni statistični postopki (npr. faktorska analiza, klasična analiza, večrazsežnostno lestvičenje; prav tam). Izmed pregledanih vprašalnikov (glej preglednico 2) je bil le za manj kot polovico teh ($n = 23$ poročano v okviru 25 študij) poročan nekakšen postopek za ocenjevanje notranje strukture v vsaj eni od študij. Za večino vprašalnikov ($n = 20$) je bila izvedena analiza glavnih komponent, druge metode pa so bile manj pogoste (eksploratorna faktorska analiza ($n = 3$) in nespecificirana faktorska analiza ($n = 1$)). Ugotovitve postopkov, uporabljenih za ocenjevanje notranje strukture pregledanih vprašalnikov, so zunaj obsega tega pregleda, vendar je treba pozornost nameniti dejstvu, da se za 24 pregledanih vprašalnikov o postopkih ocenjevanja notranje strukture ni poročalo v okviru nobene od pregledanih študij ($n = 25$). Čeprav je mogoče, da je bil cilj vsaj nekaterih od teh študij proučiti zadovoljstvo s specifičnimi, izbranimi vidiki bivalnega okolja, pri čemer ne bi oblikovali skupnih dosežkov, ki bi ponazarjali zadovoljstvo z bivalnim okoljem, niti ne bi izvedli kompleksnejših analiz za poglobitev razumevanja danih podatkov, za mnoge od njih to ne velja.

Pri analizi notranje strukture vprašalnika je treba obravnavati nekaj vprašanj, npr. koliko dimenzij izražajo testne postavke? Če več kot eno, ali so te med seboj korelirane in katere natančno so te dimenzije ali, natančneje, katerim psihološkim, fizičnim ali drugim vrstam vidikov ustrezajo? To je pomembno, saj če gre za več kot eno dimenzijo, je lahko vsaka dimenzija ločeno ocenjevana na podlagi ločene podlestvice, ki zahteva ločeno psihometrično analizo, povezave med njimi pa imajo zaključke za pomen skupnega dosežka, če se izračunava, in, končno, za interpretacijo je treba razumeti pomen dosežka (Furr in Bacharach, 2013). Ker so bili v mnogih študijah oblikovani aditivni indeksi, namenjeni prikazu zadovoljstva z bivalnim

okoljem na izbrani(-h) ravni(-eh), bi bilo morda smiselno raziskati dimenzionalnost, kar bi lahko ponudilo nadaljnje usmeritve glede sprejemanja bolj informiranih odločitev o sklepnih ugotovitvah, oblikovanih na podlagi analiz, in bi na splošno pripomoglo k zmanjšanju stanja arbitrarnosti, iz katerega so te seštevne mere prepogosto konstruirane, kot sta že opazila Lu (1999) in Adriaansejeva (2007).

3.2.3 Zunanja veljavnost

Zunanja veljavnost mere se nanaša na proces, ki se običajno razume kot osrednji pomen veljavnosti: nanaša se na dokaze iz procesa preverjanja veljavnosti, da se mera povezuje z drugimi merami in netestnimi merili na načine, ki bi jih teoretično pričakovali. Nekateri od najobičajnejših načinov ocenjevanja zunanje veljavnosti potekajo na podlagi korelacije z merilom, pri čemer se postavlja vprašanje, ali merski dosežki korelirajo z izbranim merilom (John in Soto, 2009). Ta metoda je bila izbrana za 19 študij (za 17 vprašalnikov), v okviru katerih se je poročalo o informacijah o izpeljanih postopkih preverjanja veljavnosti. Najpogostejši način poročanih postopkov preverjanja veljavnosti je bil napovedovanje ali koreliranje splošnega zadovoljstva z izbrano ravno bivalnega okolja z dosežki na posameznih dimenzijah ali vidikih, vključenih v vprašalnik. Najpogosteje uporabljena tehnika je bila linearna regresija (Ukoha in Beamish, 1996; Sirgy in Cornwell, 2002; Ge in Hokao, 2004; Phillips idr., 2005; Hur in Morrow-Jones, 2008; Mohit in Azim, 2012; Ibem in Amole, 2013a, 2013b; Dinç idr., 2014; Huang in Du, 2015; Mohit in Adel Mahfoud, 2015; Mridha, 2015; Xue idr., 2016), sledila pa sta ji pregledovanje korelacijskih koeficientov (Buys in Miller, 2012; Oshio in Urakawa, 2012; McCrea idr., 2013) in strukturno modeliranje (Fernández-Portero idr., 2017). O zanimivem postopku je poročala Adriaansejeva (2007) pri preverjanju veljavnosti lestvice RESS in njene krajše različice, pri katerem je avtorica ocenjevala, ali je bil dosežek na lestvici zadovoljstva z bivalnim okoljem v predvidenem odnosu s sosesko, v kateri je udeleženec prebival.

Strukturna in zunanja veljavnost katerega koli merskega postopka sta le dve smeri, ki ju je treba proučiti pri preverjanju veljavnosti. Odločitev, da se v tem pregledu omejimo na omenjeni dve smeri veljavnosti, smo sprejeli po pregledu študij in njihovega poročanja o vloženih prizadevanjih glede preverjanja veljavnosti vprašalnikov. Klasična opredelitev veljavnosti se nanaša na stopnjo, do katere test meri, kar naj bi meril, ter vključuje konstruktno, kriterijsko in vsebinsko veljavnost, sodobnejši pogleda pa posega izven tega in trdi, da mora biti tudi interpretacija testnih dosežkov podprta s teorijo in empiričnimi dokazi (Furr in Bacharach, 2013). Da bi dokazali, da je merski postopek veljaven, ni enotne statistike, o kateri bi lahko v ta namen poročali. Validacija katerega koli merjenja je dolgotrajen proces (John in Soto, 2009), ki lahko z vsakim na-

daljnjim korakom zagotovi več informacij in dokazov o zadevnem vprašalniku in o tem, da so izhajajoče interpretacije vredne zaupanja v specifičnih situacijah in v zvezi z načini uporabe.

4 Sklep

Po pregledu študij zadovoljstva z bivalnim okoljem in vprašalnikov iz pristopa merjenja odzivov na več postavk o zadovoljstvu z različnimi vidiki okolja lahko sklenemo, da je zadovoljstvo z bivalnim okoljem razmeroma pogosto proučevano s tem pristopom, pri čemer pa je večina raziskovalcev premalo premislila in vložila premalo truda v razvoj vprašalnikov in preverjanje veljavnosti uporabljenih vprašalnikov, vsaj kolikor je razvidno iz informacij, poročenih v pregledanih študijah. Vprašalniki ali lestvice se opirajo na merske modele, ki so, kot večina modelov, poenostavitve koncepta in situacije, ki jo želimo proučevati. »Čeprav bi morali prikazati najboljši možni približek izbranega pojava, moramo pričakovati, da se bodo vsi delovni modeli sčasoma izkazali za napačne in bodo nadomeščeni z boljšimi modeli. Zato morajo biti merski modeli eksplicitno specificirani, da jih lahko ocenimo, ovržemo in izboljšamo« (John in Soto, 2009: 462). Vendar, kot ugotavljata Clark in Watson (1995), raziskovalci kompleksnosti teh konceptov še vedno ne razumejo v celoti, kar drži tudi na področju zadovoljstva z bivalnim okoljem. Pomanjkanje uporabe in poročanja o postopkih preverjanja veljavnosti močno otežuje ocenjevanje kakovosti študij, v katerih se ti vprašalniki uporabljajo. Pomanjkanje ustreznih razvitih in psihometrično preizkušenih vprašalnikov bi lahko bilo razlog, zakaj se raziskovalci tako pogosto odločijo za oblikovanje lastnih mer, saj je na voljo le malo vprašalnikov za uporabo v takšnem raziskovanju, s čimer se stanje nezadostnosti na področju zadovoljstva z bivalnim okoljem nadaljuje.

Na podlagi tega pregleda lahko oblikujemo nekaj predlogov za izboljšanje kakovosti raziskovanja na področju zadovoljstva z bivalnim okoljem. Najprej bi morali raziskovalci (in recenzenti) zagotoviti, da so informacije o uporabljenih vprašalnikih navedene v vseh objavah iz omenjene teme. Te informacije bi morale vključevati izvor vprašalnika in njegove osnovne značilnosti (tip vprašalnika, odgovorno lestvico, primer postavke vprašalnika, koeficiente notranje skladnosti itd.). Čeprav na tem področju ni na voljo veliko vprašalnikov s preverjeno veljavnostjo, bi se morali raziskovalci bolj nagibati k uporabi že razvitih vprašalnikov. Kadar to ni mogoče in je še vedno treba pripraviti povsem nov vprašalnik, bi morali razvoj takega novega vprašalnika pazljivo načrtovati. Izhajati bi moral iz temeljitega pregleda teoretičnih podlag za vprašalnik, vključno s pregledom meril in utemeljitev za vključevanje posameznih vidikov bivalnega okolja. Ker teh meril in utemeljitev priman-

jkuje, je to priložnost za obsežnejše raziskovanje. Poleg tega je treba pri razvoju novega vprašalnika pazljivo oblikovati postavke ter nato oceniti posplošljivost, strukturno in zunanjo veljavnost vprašalnika. Po izvedbi teh postopkov si je treba prizadevati za njihovo objavo, in sicer zaradi vsaj dveh razlogov: prvič, da bi druge raziskovalce obvestili o obstoju vprašalnika, ki bi jim potencialno lahko bil v pomoč, in, drugič, da bi prispevali k preglednejšemu empiričnemu raziskovanju, pri katerem je uporabljen zadevni vprašalnik. Enako bi bilo treba zagotoviti za prevode že obstoječih vprašalnikov. S sledenjem tem napotkom lahko po našem mnenju raziskovalci izboljšajo svoje delo in pomembno prispevajo k proučevanju zadovoljstva z bivalnim okoljem.

Urška Smrke

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo, Ljubljana, Slovenija

E-naslov: urska.smrke@gmail.com

Matej Blenkuš

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana, Slovenija

E-naslov: matej.blenkus@fa.uni-lj.si

Gregor Sočan

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo, Ljubljana, Slovenija

E-naslov: gregor.socan@ff.uni-lj.si

Viri in literatura

Adriaanse, C. C. M. (2007): Measuring residential satisfaction: a residential environmental satisfaction scale (RESS). *Journal of Housing and the Built Environment*, 22, str. 287–304. DOI: 10.1007/s10901-007-9082-9

Afacan, Y., in Demirkan, H. (2016): The influence of sustainable design features in indoor environmental quality satisfaction in Turkish dwellings. *Architectural Science Review*, 59(3), str. 229–238. DOI: 10.1080/00038628.2015.1056768

Afacan, Y. (2015): Resident satisfaction for sustainable urban generation. *Municipal Engineer*, 168(4), str. 220–234. DOI: 10.1680/muen.14.00046

Aigbavboa, C., in Thwala, W. (2016): A notional appraisal of the bases of housing satisfaction. *International Journal for Housing Science*, 20(2), str. 133–145.

Amérigo, M., in Aragonés, J. I. (1997): A theoretical and methodological approach to the study of residential satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 17(1), str. 47–57. DOI: 10.1006/jevp.1996.0038

Barmark, M. (2015): Social determinants of the sick building syndrome: exploring the interrelated effects of social position and psychosocial situation. *International Journal of Environmental Health Research*, 25(5), str. 490–507. DOI: 10.1080/09603123.2014.979776

Berköz, L., Turk, Ş. Ş., in Kellekci, Ö. L. (2009): Environmental quality and user satisfaction in mass housing areas: The case of Istanbul. *European Planning Studies*, 17(1), str. 161–174. DOI: 10.1080/09654310802514086

Bonaiuto, M., Aiello, A., Perugini, M., Bonnes, M., in Ercolant, A. P. (1999): Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology*, 19, str. 331–352. DOI: 10.1006/jevp.1999.0138

- Bonaiuto, M., Bonnes, M., in Continisio, M. (2004): Neighborhood evaluation within a multiplace perspective on urban activities. *Environment and Behavior*, 36(1), str. 41–69. DOI: 10.1177/0013916503251444
- Bonnet, D. G., in Wright, T. A. (2015): Cronbach's alpha reliability: Interval estimation, hypothesis testing, and sample size planning. *Journal of Organizational Behavior*, 36, str. 3–15. DOI: 10.1002/job.1960
- Buys, L., in Miller, E. (2012): Residential satisfaction in inner urban higher-density Brisbane, Australia: role of dwelling design, neighbourhood and neighbours. *Journal of Environmental Planning and Management*, 55(3), str. 319–338. DOI: 10.1080/09640568.2011.597592
- Cho, E., in Kim, S. (2015): Cronbach's coefficient alpha: Well known but poorly understood. *Organizational Research Methods*, 18(2), str. 207–230. DOI: 10.1177/1094428114555994
- Clark, L. A., in Watson, D. (1995): Constructing validity: Basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment*, 7(3), str. 309–319. DOI: 10.1037/1040-3590.7.3.309
- Cortina, J. M. (1993): What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), str. 98–104. DOI: 10.1037/0021-9010.78.1.98
- Dekker, K., de Vos, S., Musterd, S., in van Kempen, R. (2011): Residential satisfaction in housing estates in European cities: A multi-layered research approach. *Housing Studies*, 26(4), str. 479–499. DOI: 10.1080/02673037.2011.559751
- Dinç, P., Özbilen, E., in Bilir, M. B. (2014): A multi-dimensional scale for measuring residential satisfaction (rs) in mass housing projects. *Indoor and Built Environment*, 23(6), str. 864–880. DOI: 10.1177/1420326X13484619
- Erdogan, N., Akyol, A., Ataman, B., in Dokmeci, V. (2007): Comparison of urban housing satisfaction in modern and traditional neighborhoods in Edirne, Turkey. *Social Indicators Research*, 81, str. 127–148. DOI: 10.1007/s11205-006-0018-7
- Fernández-Portero, C., Alarcón, D., in Barrios Padura, Á. (2017): Dwelling conditions and life satisfaction of older people through residential satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 49, str. 1–7. DOI: 10.1016/j.jenvp.2016.11.003
- Fleury-Bahi, G., Félonneau, M.-L., in Marchland, D. (2008): Processes of place identification and residential satisfaction. *Environment and Behavior*, 40(5), str. 669–682. DOI: 10.1177/0013916507307461
- Furr, R. M., in Bacharach, V. R. (2013): *Psychometrics: An introduction*, 2. izd. Thousand Oaks, CA, SAGE Publications.
- Galster, G., in Hesser, G. W. (1981): Residential satisfaction: compositional and contextual correlates. *Environment and Behavior*, 13, str. 735–758. DOI: 10.1177/0013916581136006
- Ge, J., in Hokao, K. (2004): Residential environmental evaluation of local cities considering regional characteristic and personal residential preference: a case study of Saga City, Japan. *Journal of Environmental Sciences*, 16(1), str. 138–144.
- Ge, J., in Hokao, K. (2006): Research on residential lifestyles in Japan cities from the viewpoints of residential preference, residential choice and residential satisfaction. *Landscape and Urban Planning*, 78, str. 165–178. DOI: 10.1016/j.landurbplan.2005.07.004
- Gifford, R. (2014): Residential environmental psychology. V: Gifford, R. (ur.) *Environmental Psychology: Principles and Practice*, 5. izd., str. 212–239. Colville, WA, Optimal Books.
- Hadavi, S., in Kaplan, R. (2016): Neighborhood satisfaction and use patterns in urban public outdoor spaces: Multidimensionality and two-way relationships. *Urban Forestry & Urban Greening*, 19, str. 110–122. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ufug.2016.05.012>
- Huang, Z., in Du, X. (2015): Assessment and determinants of residential satisfaction with public housing in Hangzhou, China. *Habitat International*, 47, str. 218–230. DOI: 10.1016/j.habitatint.2015.01.025
- Hur, M., in Morrow-Jones, H. (2008): Factors that influence residents' satisfaction with neighbourhoods. *Environment and Behavior*, 40(5), str. 619–635. DOI: 10.1177/0013916507307483
- Ibem, E. O., in Aduwo, E. B. (2013): Assessment of residential satisfaction in public housing in Ogun State, Nigeria. *Habitat International*, 40, str. 163–175. DOI: 10.1016/j.habitatint.2013.04.001
- Ibem, E. O., in Amole, D. (2013a): Residential satisfaction in public core housing in Abeokuta, Ogun State, Nigeria. *Social Indicators Research*, 113, str. 563–581. DOI: 10.1007/s11205-012-0111-z
- Ibem, E. O., in Amole, D. (2013b): Subjective life satisfaction in public housing in urban areas of Ogun State, Nigeria. *Cities*, 35, str. 51–61. DOI: 10.1016/j.cities.2013.06.004
- Ibem, E. O., in Amole, D. (2014): Satisfaction with life in public housing in Ogun State, Nigeria: A research note. *Journal of Happiness Studies*, 15, str. 495–501. DOI: 10.1007/s10902-013-9438-7
- Ibem, E. O., Opoko, P. A., in Aduwo, E. B. (2017): Satisfaction with neighbourhood environments in public housing: evidence from Ogun State, Nigeria. *Social Indicators Research*, 130, str. 733–757. DOI: 10.1007/s11205-015-1188-y
- Jansen, S. J. T. (2013): Why is housing always satisfactory? A study into the impact of preference and experience on housing appreciation. *Social Indicators Research*, 113, str. 785–805. DOI: 10.1007/s11205-012-0114-9
- Jansen, S. J. T. (2014): Why is housing always satisfactory? A study into the impact of cognitive restructuring and future perspectives on housing appreciation. *Social Indicators Research*, 116, str. 353–371. DOI: 10.1007/s11205-013-0303-1
- John, O. P., in Soto, C. J. (2009): The importance of being valid: Reliability and the process of construct validation. V: Robins, R. W., Fraley, R. C., in Krueger, R. F. (ur.): *Handbook of Research Methods in Personality Psychology*, str. 461–494. New York, The Guilford Press.
- Kearney, A. R. (2006): Residential development patterns and neighbourhood satisfaction: Impacts of density and nearby nature. *Environment and Behavior*, 38(1), str. 112–139. DOI: 10.1177/0013916505277607
- Kellekci, Ö. L., in Berköz, L. (2006): Mass housing: User satisfaction in housing and its environment in Istanbul, Turkey. *European Journal of Housing Policy*, 6(1), str. 77–99. DOI: 10.1080/14616710600587654
- Lee, S. M., Conway, T. L., Frank, L. D., Saelens, B. E., Cain, K. L., in Sallis, J. F. (2017): The relation of perceived and objective environment attributes to neighborhood satisfaction. *Environment and Behavior*, 49(2), str. 136–160. DOI: 10.1177/0013916515623823
- Leslie, E., in Cerin, E. (2008): Are perceptions of the local environment related to the neighbourhood satisfaction and mental health in adults? *Preventive Medicine*, 47, str. 273–278. DOI: 10.1016/j.ypmed.2008.01.014
- Li, S., in Song, Y. (2009): Redevelopment, displacement, housing conditions and residential satisfaction: a study of Shanghai. *Environment and Planning A*, 41, str. 1090–1108. DOI: 10.1068/a4168
- Liu, A. M. M. (1999): Residential satisfaction in housing estates: a Hong Kong perspective. *Automation in Construction*, 8, str. 511–524. DOI: 10.1016/S0926-5805(98)00098-3
- Loevinger, J. (1957): Objective tests as instruments of psychological theory. *Psychological Reports*, 3, str. 635–694. DOI: 10.2466/pr0.1957.3.3.635

- Lu, M. (1999): Determinants of residential satisfaction: ordered logit vs. regression models. *Growth and Change*, 30, str. 264–287. DOI: 10.1111/0017-4815.00113
- Makinde, O. O. (2015): Influences of socio-cultural experiences on residents' satisfaction in Ikorodu low-cost housing estate, Lagos state. *Environment, Development and Sustainability*, 17, str. 173–198. DOI: 10.1007/s10668-014-9545-6
- McCrea, R., Shyy, T., in Stimson, R. J. (2014): Satisfied residents in different types of local areas: Measuring what's most important. *Social Indicators Research*, 118, str. 87–101. DOI: 10.1007/s11205-013-0406-8
- McGirr, E., Skaburskis, A., in Donegani, T. S. (2015): Expectations, preferences and satisfaction levels among new and long-term residents in a gentrifying Toronto neighbourhood. *Urban Studies*, 52(1), str. 3–19. DOI: 10.1177/0042098014522721
- Mohit, M. A., in Azim, M. (2012): Assessment of residential satisfaction with public housing in Hulhumale', Maldives. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 50, str. 756–770. DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.08.078
- Mohit, M. A., in Adel Mahfoud, A.-K. (2015): Appraisal of residential satisfaction in double-storey terrace housing in Kuala Lumpur, Malaysia. *Habitat International*, 49, str. 286–293. DOI: 10.1016/j.habitatint.2015.06.001
- Mohit, M. A., in Nazyddah, N. (2011): Social housing programme of Selangor Zakat Board of Malaysia and housing satisfaction. *Journal of Housing and the Built Environment*, 26, str. 143–164. DOI: 10.1007/s10901-011-9216-y
- Mohit, M. A., Ibrahim, M., in Rashid, Y. R. (2010): Assessment of residential satisfaction in newly designed public low-cost housing in Kuala Lumpur, Malaysia. *Habitat International*, 34, str. 18–27. DOI: 10.1016/j.habitatint.2009.04.002
- Mridha, M. (2015): Living in an apartment. *Journal of Environmental Psychology*, 43, str. 42–54. DOI: 10.1016/j.jenvp.2015.05.002
- Muhammad, Z., Rostam, K., in Yusoff, Y. M. (2010): Residential satisfaction with housing in the Malaysian context. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 5(2), str. 379–395. DOI: 10.18848/1833-1882/CGP/v05i02/51579
- Nunnally, J. C., in Bernstein, I. H. (1994): *Psychometric theory* (3 izd.). New York, McGraw-Hill.
- Oshio, T., in Urakawa, K. (2012): Neighbourhood satisfaction, self-rated health, and psychological attributes: A multilevel analysis in Japan. *Journal of Environmental Psychology*, 32, str. 410–417. DOI: 10.1016/j.jenvp.2012.07.003
- Parkes, A., Kearns, A., in Atkinson, R. (2002): What makes people dissatisfied with their neighbourhoods? *Urban Studies*, 39(13), str. 2413–2438. DOI: 10.1080/004209802200002703
- Pekkonen, M., in Haverinen-Shaughnessy, U. (2015): Housing satisfaction in Finland with regard to area, dwelling type and tenure status. *Central European Journal of Public Health*, 23(4), str. 314–320. DOI: 10.21101/cejph.a4080
- Phillips, D. R., Siu, O., Yeh, A. G. O., in Cheng, K. H. C. (2005): The impacts of dwelling conditions on older persons' psychological well-being in Hong Kong: the mediating role of residential satisfaction. *Social Science & Medicine*, 60, str. 2785–2797. DOI: 10.1016/j.socscimed.2004.11.027
- Pinquart, M., in Burmedi, D. (2003): Correlates of residential satisfaction in adulthood and old age; A meta-analysis. V: Windley, P., Scheidt, R., in Wahl, H.-W. (ur.) *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 23, str. 195–222. New York, Springer Publishing Company.
- Potter, J., in Cantarero, R. (2006): How does increasing population and diversity affect resident satisfaction? A small community case study. *Environment and Behavior*, 38(5), str. 605–625. DOI: 10.1177/0013916505284797
- Rioux, L., in Werner, C. (2011): Residential satisfaction among aging people living in place. *Journal of Environmental Psychology*, 31, str. 158–169. DOI: 10.1016/j.jenvp.2010.12.001
- Salleh, A. G., in Badarulzaman, N. (2012): Quality of life of residents in urban neighbourhoods of Palou Pinang, Malaysia. *Journal of Construction in Developing Countries*, 17(2), str. 117–123.
- Schwirian, K. P., in Schwirian, P. M. (1993): Neighboring, residential satisfaction, and psychological well-being in urban elders. *Journal of Community Psychology*, 21, str. 285–299. DOI: 10.1002/1520-6629(199310)21:4<285::AID-JCOP2290210405>3.0.CO;2-Y
- Shin, J. (2016): Toward a theory of environmental satisfaction and human comfort: A process-oriented and contextually sensitive theoretical framework. *Journal of Environmental Psychology*, 45, str. 11–21. DOI: 10.1016/j.jenvp.2015.11.004
- Sirgy, M. J., in Cornwell, T. (2002): How neighbourhood features affect quality of life. *Social Indicators Research*, 59, str. 79–114. DOI: 10.1023/A:1016021108513
- Ukoha, O. M., in Beamish, J. O. (1996): Predictors of housing satisfaction in Abuja, Nigeria. *Housing and Society*, 23(3), str. 26–46. DOI: 10.1080/08882746.1996.11430249
- Van Herzele, A., in de Vries, S. (2012): Linking green space to health: a comparative study of two urban neighbourhoods in Ghent, Belgium. *Population and Environment*, 34(2), str. 171–193. DOI: 10.1007/s11111-011-0153-1
- Wang, D., in Wang, F. (2016): Contributions of the usage and affective experience of the residential environment to residential satisfaction. *Housing Studies*, 31(1), str. 42–60. DOI: 10.1080/02673037.2015.1025372
- Xiaoyu, L., Jian, G., Fei, C., in Hokao, K. (2007): Residential environment evaluation model and residential preferences of the Changjiang delta region of China. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 6(2), str. 299–306. DOI: 10.3130/jaabe.6.299
- Xue, P., Mak, C. M., in Ai, Z. T. (2016): A structured approach to overall environmental satisfaction in high-rise residential buildings. *Energy and Buildings*, 116, str. 181–189. DOI: 10.1016/j.enbuild.2016.01.006
- Yamada, C., Terada, T., Tanaka, T., in Yokohari, M. (2016): Directions for vacant lot management in the outer suburbs of the Tokyo metropolitan region. *Urban and Regional Planning Review*, 3, str. 66–84. DOI: 10.1016/j.jenvp.2016.11.003
- Zhang, C., in Lu, B. (2016): Residential satisfaction in traditional and redeveloped inner city neighbourhood: A tale of two neighborhoods in Beijing. *Travel Behaviour and Society*, 5, str. 23–36. DOI: 10.1016/j.tbs.2015.08.001